

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

ВИХОВНА РОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ В
ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Кваліфікаційна робота (проект)

На здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувач другого (магістерського) рівня

вищої освіти другого року навчання 212 м групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Освітньо-професійної (наукової)

Програми Дошкільна освіта

Михайлюченко Дар'я Валеріїна

Керівник к.пед.н., доцентка Владимірова А.Л.

Рецензент Хоруженко Т.А. вихователь-методист

Антоніського ясла-садка №4 комбінованого типу

з логопедичними групами

Херсонської міської ради

Івано-Франківськ 2023/2024 н.р.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВНОЇ РОЛІ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ 7

1.1 Виховання в дошкільних навчальних закладах 7

1.2 Вікові показники дошкільнят у дитячому музичному фольклорному мистецтві 14

1.3 Український музичний фольклор як невід’ємна складова творчого мислення 18

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ 26

2.1 Аналіз форм методів і прийомів 26

2.2. Критерії, показники та рівні виховної ролі українського музичного фольклору 28

2.3. Методи та способи виявлення виховної ролі українського музичного фольклору 29

2.4. Результат експерименту для перевірки ефективності теми методики 31

ВИСНОВКИ 37

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 41

ДОДАТКИ 45

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку країни як нації та держави формування громадянського суспільства залежить від інтеграційних процесів, змінилися вимоги до системи освіти та навчання, очевидна необхідність реформування. Розвиток гармонійної особистості неможливий без національного виховання, яке передбачає засвоєння духовних надбань українського народу, досягнення високої культури між етносами, розвиток найкращих особистісних якостей людини незалежно від її походження. «Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (2015), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013), «Концепція громадянського виховання особистості в контексті розвитку української державності» (2000) йдеться про планове системне формування у молоді шанобливого ставлення до культурно-історичних традицій рідного народу, творче використання здобутків національних систем виховання інших народів.

У період формування новітніх суспільно-політичних, економічних та ідеологічних істин в Україні виникає потреба у розвитку етнопедагогічної теорії та методики. Своєрідність української системи освіти пояснюється змістовною етнопедагогічною основою, яка передбачає інтеграцію всіх компонентів народного виховання. Українська етнопедагогіка, як частина загальнолюдської культури, відображає досвід виховання та виховання людей, висвітлює можливості та практичне застосування прогресивних концепцій у сучасній науково-освітній діяльності.

Дослідження наукових джерел засвідчує, що етнопедагогічна проблематика була породжена видатними педагогами та діячами національної культури О. Духновичем, С. Русовою, Г. Сковородою, К. Ушинським, Я. С. та ін. Чепіги, Т. Шевченка та інших, які розробляли теорію і практику виховання особистості українського етносу, було створено основу сучасних освітніх концепцій. Значним внеском у розвиток етнопедагогічної

теорії стали дослідження Г. Волкова, В. Євтуха, М. Євтуха, В. Кузя, М. Стельмаховича, С. Стефанюка, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, Є. Сявакко, Г. Філіпчук та ін. а також літературознавці, письменники, етнологи та інші експерти.

Дослідження вихідної бази свідчить про те, що питання реалізації етнопедагогічних засад виховної роботи в сучасній освіті представлено такими основними напрямками: виховання учнів на національних і загальнолюдських цінностях; розробка змісту сімейного виховання; підготовка вчителів майбутнього покоління на основі української етнопедагогіки.

Значний поступ у справі історичного документування народної освіти зробив М. Стельмахович. Труднощі, пов'язані з розвитком поглядів східних і західних слов'ян на фольклор, задокументував М. Гайдай. Розрізняти різні аспекти етнопедагогічної теорії та практики в історичному. Педагогічно ефективними вважалися П. Дробязко, О. Любар, Л. Медвідь, Л. Петрук, М. Стельмахович, Б. Ступарик, Л. Штефан та ін.

Дослідження спеціальної літератури засвідчує, що вивчення історичних аспектів етнопедагогіки було зосереджено переважно в західних регіонах країни та в центральній частині України.

У наукових дослідженнях з історії та філософії освіти України стисло розглядається питання про вплив етнопедагогічних ідей на теорію і практику виховання. Виконано лише кілька історико-педагогічних писемних праць, у яких поглиблено розглядаються етнопедагогічні проблеми України.

Дослідження генезису етнопедагогічної теорії та практики в Україні дозволило визначити основні етапи її розвитку та констатувати, що національна етнопедагогіка отримала значний поштовх у другій половині ХХ ст. Цей період пов'язаний із зростанням популярності національних культур, також характеризується спробами інкорпорувати етнопедагогічні концепції в освітні програми освітніх закладів України, що вирізняється унікальною спрямованістю на культурне різноманіття. Проте створення етнопедагогічної

теорії та практики у східній частині України ще перебуває на стадії зародження.

Об'єкт дослідження – засоби музичної виразності етнопедагогіки.

Предмет дослідження – виховна роль українського музичного фольклору в закладах дошкільної освіти.

Мета дослідження – теоретично проаналізувати виховну роль українського музичного фольклору в закладах дошкільної освіти.

Завдання:

- дослідити виховання в дошкільних навчальних закладах;
- розглянути вікові показники дошкільнят у дитячому музичному фольклорному мистецтві;
- проаналізувати український музичний фольклор як невід'ємну складову творчого мислення;
- здійснити аналіз форм методів і прийомів;
- розглянути критерії, показники та рівні виховної ролі українського музичного фольклору;
- вивчити методи та способи виявлення виховної ролі українського музичного фольклору;
- надати результати експерименту для перевірки ефективності теми дослідження.

Теоретико-методологічною основою дослідження є філософські концепції діалектичного взаємозв'язку явищ у природі та суспільстві та необхідності їх вивчення в конкретних історичних контекстах, принципи науковості, історизму, об'єктивності, необхідності вивчення взаємодії між народні та наукові спільноти.

Для реалізації поставленої мети застосовано такі методи: хронологічний, порівняльно-історичний, що дозволило відтворити історичний порядок розвитку етнопедагогічних засад виховної діяльності в

зкладах дошкільної освіти Східноукраїнського регіону протягом 60-90-х рр. 20 століття. Проведено порівняльне дослідження підходів до визначення сутнісних характеристик етнопедагогіки як галузі педагогічних знань. Це зумовило виявлення впливу етнопедагогічних ідей на практику викладання і навчання в садках різних українських регіонів досліджуваного періоду.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

Вперше сформульовано й теоретично обґрунтовано положення про основи національної самосвідомості, методику досягнення цього у дітей старшого дошкільного віку через використання української народної музики, критерії, показники та рівні розвитку. Визначено основи національної самосвідомості дітей старшого віку, уточнено поняття національної самосвідомості.

Практичне та теоретичне значення. Процес формування першооснов національної самосвідомості дітей реалізується у виховній практиці музичних керівників і вихователів закладів дошкільної освіти. Теоретичні положення та висновки дослідження можуть бути використані при створенні навчальних програм, підручників і посібників для навчальних закладів, які займаються педагогічною діяльністю. Запропоновані нами методичні пропозиції можуть бути використані у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти в рамках освітньої галузі «Методика музичного виховання».

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВНОЇ РОЛІ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

1.1 Виховання в дошкільних навчальних закладах

Етнопедагогіка визнавала мету морального виховання дитини, необхідні методи зміцнення і збереження здоров'я і фізичних можливостей дітей. Його історичне та пізнавальне значення полягає в тому, що турботу про здоров'я дитини, його охорону і зміцнення народ вважав найважливішою умовою загального розвитку особистості, досягнення нею різнобічного виховання. Різноманітність методів, що застосовуються населенням для загартування і розвитку рухів дітей, спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я, заслуговує на увагу в практичному застосуванні сьогодення.

Так, кілька пристроїв, розроблених самими дітьми для полегшення навчання ходьбі та сидінню, вважаються достатньо вдосконаленими. На нашу думку, сучасним батькам дітей корисно дізнатися про них і використовувати їх у сімейному вихованні дитини. Пристрої, призначені людиною для штучного вигодовування дітей, слід вважати примітивними і неефективними для сучасного світу. Розуміння батьками способів застосування народної медицини та методів лікування дітей в українській етнопедагогіці сприятиме зміцненню здоров'я дітей [11].

У сучасних заняття музикою в закладах дошкільної освіти широко використовуються народні ігри як з метою розвитку основних рухів і вдосконалення фізичних здібностей, так і з метою підвищення культурно-гігієнічних навичок, причому всі вони невеликі за обсягом. Наше дослідження історії українського народного виховання з метою морального виховання дітей дошкільного віку свідчить про доцільність використання народних засобів у проведенні сучасного сімейно-соціального виховання. Це сприятиме поєднанню масової та формальної освіти та підвищить ефективність занять музичними вправами дітей [9].

Основою системи розумового виховання дітей, виробленої населенням у дошкільні роки, було покладено початкове формування уявлень про навколишній світ: природу рідної землі, суспільство, світ предметів, саму дитину, працю, людей, звичаї та ритуали, пов'язані з їхньою культурою. Ця система також сприяла підвищенню сенсорної культури дітей, а також гостроти розуму та інтелектуальних здібностей [3].

В етнопедагогіці осмислювалися і застосовувалися різноманітні методи виховання психіки дітей у специфічному, віковому плані з урахуванням особливостей розвитку дитини. Як наслідок, для розумового розвитку дітей молодшого віку використовуються народні колискові, пісеньки, потішки, мовно-рухові ігри, а при роботі з дітьми старшого віку батьки та вихователі закладів можуть ділитися знаннями та практичним досвідом з дітьми через народні оповідання, казки, легенди, лічилки та скоромовки. Вважаємо, що найбільш ефективними є народні методи ознайомлення дітей з метеорологією, астрономією, сезонними змінами в природі, про що свідчить річний народний календар землеробства. Спеціальна освіта дітей не залишилася поза увагою громадськості. Народні методи заохочення дітей до читання та участі в народній математиці можуть бути використані в сучасних виховних роботах садків для підготовки навчання дітей до школи [33].

Проте народні уявлення, які колись мали практичний характер, про необхідність починати навчання дитини 1 грудня, у день святого Наума, вважаються анахронізмом. Вони описують місце навчання в ширшій діяльності дітей щодо їх участі в сільськогосподарських починаннях. Сьогодні ці ідеї втратили свою важливість і мають лише розумову цінність. Проведений нами аналіз свідчить про те, що в навчанні народної школи очевидна реалізація всіх завдань, пов'язаних із розумовим вихованням у сучасному навчанні.

Зміст проектів, які проводяться з дітьми, відображає сучасне уявлення про першочергову мету забезпечення інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання. Етнопедагогіка була закладена в освітні програми для

дітей, які мали стати майбутніми громадянами. Програми особливим чином розглядали різні характеристики чоловіків і жінок. У зв'язку з цим виховання хлопчиків передусім було спрямоване на розвиток лицарських рис характеру. Вона була сформульована: по-перше, у навчанні хлопчиків шанобливості й уважності до жіночої статі; по-друге, у розвитку чоловічих характерів, які будуть корисні в майбутньому як патріота [21].

Це особливо важливі якості, включаючи хоробрість, хоробрість, витривалість і впевненість. Загальновідомо, що навіть старшим дітям наказували їздити верхи, стріляти з лука, жити в степу («Степ і воля – козацька доля»). Батьки часто розповідали дітям про рідну країну, її борців за свободу, від чого дитячі серця сповнювалися захопленням, повагою та бажанням продовжувати боротьбу за неї. свобода. Ефективним засобом підсилення цих лицарських почуттів є українські народні казки, оповідання та легенди, які зображують запорізьких козаків мужніми й обережними, розумними й проникливими, люблячими й турботливими. Їм приписують усі ці риси, а також відданість Батьківщині, друзям, родині («Від народження до віку козак катом не був і не буде», «Де козак, там і слава», «Козацькому роду нема переводу», «З біди козак не заплаче»), «У козака горя нема», «Слава не перестане, а що на світі сталося, чия правда, чия кривда, того й діти». Вони розголошували правду про героїчне минуле Кобзаря, пояснювали патріотичність дітей їхньою історичною перспективою та піснями, бо вони були найвідданішими й заангажованими слухачами в її простій, але глибоко моральній філософії, яка є святою відповідальністю людства [4].

Під час виховання дівчинки як майбутнього громадянина основна увага приділялася розвитку таких якостей, як співчуття, турбота та ніжність. Ці риси життєво важливі для майбутньої ролі дівчини як берегині сімейного вогнища. Донька допомагає по господарству разом із мамою, першою нянею своїх братів і сестер, від початку школи. Ця підготовка сприяла виконанню її ролі як необхідної частини подальшого розвитку країни. Особливо яскраво це проявляється в невеликих оповіданнях фольклору: «Де семеро дітей, там

усім доля», «Жінка чоловікові друг, а не слуга». Це уявлення зафіксовано в історії народних пісень, а саме: «У нашого Омелька маленький рід» [7].

У результаті в процесі вивчення філологічного та народознавчого матеріалу ми виявили, що етнопедагогіка ставить перед вихователями дитини родину – маму, тата, дідуся, бабусю, сільську громаду. Це головна історична та інтелектуальна цінність підходу до морального виховання, який використовується школами під час розвитку молодшої людини. Правомірність цього підтверджується численними сучасними науковими дослідженнями психолого-педагогічного характеру. Українська родина завжди дбала про моральне виховання дітей, намагалася позитивно впливати на емоційний і моральний розвиток дітей. Це було першоосновою для розвитку моральних почуттів у дітей [19].

Не менше значення надавалося розвитку моральних уявлень дітей, привчання до практики моральної поведінки, формуванню моральних уявлень. Через моральний досвід дитини сім'я намагалася прищепити їй моральну свідомість. Тому, з точки зору сьогодення, вкрай важливо відродити формування у дітей уявлень про свій рід, походження та народ, особливості українського населення. Проте визнається, що це є основною вимогою для виховання шанобливого ставлення до членів сім'ї та старших, а також для розвитку більшої особистості [9].

У результаті етнопедагогіка заклала основи гуманістичного, демократичного і колективістського виховання дітей, позитивні моральні характеристики поведінки, які є основою морального виховання дітей; формування важливих моральних якостей, необхідних для успіху в будь-якій справі; першооснови майбутнього громадянина та виховання культури поведінки. Розвиток зазначених вище моральних якостей у дітей у дошкільні роки є актуальним і сьогодні.

Першочерговими чинниками, які сприяли реалізації всіх виховних напрямів моральності, були організованість життя сім'ї, дотримання традицій, звичаїв, релігійних вірувань. Поряд з цим, методи, якими

користуються люди для формування у дітей лицарства та жіночності, оптимізму та гумору, а також те, як привчають людей бережливо ставитися до хліба та інших результатів своєї праці, залишаються актуальними й сьогодні. У вихованні дитини в школі використовувалися такі методи: привчання, приклад, повчання, турбота, заохочення. З перерахованих виховних методів фізичне покарання, як прийнято розуміти, не є частиною наукового навчання. Ті, що втратили своє значення, навчають дітей молитися та залякують їх, навчають їх також правильному спілкуванню з однолітками, а також звертаються до них на «ви», що використовується лише на міжміських розмовах [22].

На нашу думку, всі інші методи, зазначені вище, доречні для використання в сучасних сім'ях і державних закладах. Виховний досвід дітей в українському народному вихованні багатий актуальною інформацією. Зокрема, практика праці започаткована ще у дошкільні роки життя дітей, це призвело до впровадження в навчальні програми орієнтації на працю, а перші кроки цього процесу були зроблені в розвитку менталітету українського населення, зокрема в область старанності. Крім того, прищепити дитині народне правило: хто не працює, той не їсть. Сьогодні життєздатними методами виховання працьовитості у дітей є не лише зміст і методи індустрії, а й способи їхнього залучення до діяльності [11].

Проведений аналіз етнографічних матеріалів показав, що в народному вихованні фактично вирішувалися всі завдання, пов'язані з трудовим вихованням дітей. Національний фонд трудової освіти має тонку відмінність у тому, як він заохочує інтерес до роботи та навчання з огляду на стать і вік. Під час зайнятості дітей молодшого дошкільного віку батьки та працівники закладу можуть використовувати набір інструментів, які використовували люди, щоб ознайомитися з роботою дорослих через розважальні ігри, демонстрації, спостереження, маніпуляції, практику та навчання. як взаємодіяти з елементарними предметами та інструментами. Крім того,

використовуйте методи прищеплення навичок, пов'язаних із незалежністю, самовпевненістю [21].

Також доречно використовувати пестощі, розраду, короткі оповідання, повчання, все це сприяє людській праці і таким чином викликає у дітей любов до праці та повагу до людей, які справді її виконують. У поєднанні з дітьми середнього дошкільного віку корисно частіше використовувати гру для виховання у дітей інтересу до трудових процесів дорослих і бажання їм допомагати. Зокрема, метод застосовувався серед населення: шляхом безпосереднього відображення зусиль дорослого в народній грі, лише відображення в грі компонентів трудових дій, включення ігрових моментів у процес праці. У процесі роботи з дітьми старшого дошкільного віку, крім розширення і закріплення уявлень дітей про працю дорослих, рекомендується використовувати прийоми, які використовуються громадськістю. Це дозволить дитині стати практичним помічником своїй родині. Деякі традиції в наш час вважаються неприйнятними [13].

Вони значущі лише як історичні докази дурної віри родини, яка прагнула забезпечити майбутнє дитини, пророкуючи їй вигідну й потрібну професію. Тому в колиску вставляли відповідні засоби, які були недостатньо ефективними для батьків або негативно впливали на долю дитини. Загалом дослідження народних традицій щодо трудового виховання показує, що вони можуть бути використані в сучасних сільських і міських сім'ях для сприяння розвитку у дітей прагнення до праці, постійної готовності займатися будь-якою сферою праці, переконання в необхідності працювати. Це, власне, і сприяє психологічній підготовці дитини до трудової діяльності [10].

В українському народному вихованні використовувався весь спектр естетико-моральних, естетико-фізичних, естетико-розумових і естетико-трудова компоненти впливу на дитину протягом першого місяця життя. Вони мали на меті навчити дітей спостерігати прекрасне в оточуючих, природі, побуті, розуміти й цінувати народне мистецтво, залучати до

розкриття своїх естетичних уподобань у різноманітних видах творчості: пісенної, музичної, танцювальної.

Естетичне виховання, яке також складно поєднується з трудовим, моральним, психічним і фізичним вихованням, має свої чіткі організаційні структури. Спочатку співали колискові, оповідання, загадки, виконували різноманітні художні витвори, народну творчість. Яскрава народна іграшка, пісня з приємною мелодією, танець з тонким стилем, вишивка, розпис різдвяних листівок, релігійні свята, різноманітні обряди – усе це залишило глибокий слід у естетичних почуттях дитини. краса, духовність [15].

Знаковим атрибутом української етнопедагогіки є зображення в ній пори оранки (перше свято), а також жнив (друге свято). Проведене дослідження засвідчує, що у виховній методиці українців щодо навчання дітей фактично здійснювалися три аспекти естетичного виховання: формування уявлення про прекрасне в навколишньому середовищі та мистецтві, виховання естетичних уподобань, розвиток індивідуальних творчих здібностей, умінь і навичок у різноманітній художній діяльності. Естетичні прийоми впливу на дітей дошкільного віку, які застосовувалися в народному вихованні в певному порядку і системі з урахуванням віку дітей, мали на меті розширити їх виховну багатогранність.

Визнані обов'язки та цілі естетичного виховання дітей у народній педагогіці дуже схожі на сучасне визначення цього слова. У результаті тисячолітній досвід відібрав найбільш ефективні методи впливу на дитину в процесі її становлення як особистості. Ця виховна система базується на виважених і перевірених принципах: природолюбності, гуманності, послідовності та наступності, емоційності та активності особистості учня під час навчально-виховного процесу [40].

Засобами реалізації цих принципів стали різноманітні види творчих усних традицій, побуту, національної культури і символів, історичних фактів і постатей, мистецьких починань, промислів і ремесел, дитячих ігор та іграшок, моральних порад. Основними учасниками виховного процесу

дитини дошкільного віку були сім'я та громада. Значний вплив на підростаюче покоління мала громадська думка. Уся увага членів сім'ї та інших дорослих громади в процесі виховання дітей зосереджувалася на розвитку фізичних і інтелектуальних здібностей дітей, збільшенні їх моральних, естетичних і практичних знань, необхідних для подальшої діяльності [16].

У зв'язку з цим традиції народного виховання у навчанні дітей під час дошкільної діяльності та в наш час мають значний вплив на виховання дітей, підготовку до дорослого життя, звичка до праці, їх загальний гармонійний розвиток [18].

Проведене дослідження засвідчило, що тисячолітній досвід має змогу підібрати найефективніші методи впливу на дитину в процесі її становлення як особистості. Зміст ініціатив, які сьогодні проводяться з дітьми в українських родинах, відображає загальну спрямованість освіти на всебічний розвиток.

У зв'язку з цим традиції народного виховання, їх надбання в історії виховання дітей молодості є вагомими й благодіючими в наш час. Однак у традиційній народній системі виховання минулого, поряд із корисними, позитивними сторонами, були й слабкі сторони, наприклад фактори впливу на дитину, які з наукової точки зору не мають пізнавальної цінності або є зовсім застарілими.

1.2 Вікові показники дошкільнят у дитячому музичному фольклорному мистецтві

Дошкільний вік характеризується інтенсивним емоційним зв'язком дитини з батьками, особливо з матір'ю, що проявляється у прагненні любові та поваги. У цей момент дитина ще не усвідомлює тонкощів міжособистісного спілкування, не може зрозуміти причини батьківських конфліктів, ще не навчився виражати власні почуття та думки. У результаті

дитина вважає сварки між батьками неприйнятною подією, яка викликає у них почуття провини за конфлікт, дитина також пояснює це тим, що вони злі, не виправдали сподівань батьків, негідні їхньої відданості. Як наслідок, часті суперечки та великі розбіжності між батьками призводять до того, що діти дошкільного віку відчують тривогу, занепокоєння, емоційне напруження, а також можуть призвести до проблем із психічним здоров'ям [20].

Під час типового емоційного спілкування між дитиною та матір'ю до 3 років у дитини формується концепція «Я», яка є відчуттям окремоті від батьків. В результаті дитина зменшує свою залежність від батьків. Починаючи з 3-4 років, дошкільний вік характеризується зростанням самостійності дитини. Починається шлях до вирішення важливого для дитини завдання – підвищення самостійності. Батьки, які переоцінюють здібності дитини або бажання досягти чогось самостійно, можуть негативно вплинути на розвиток дитини – можуть проявлятися почуття сумніву, сором'язливості, пасивності, відсутності незалежності та проблеми у спілкуванні з іншими.

У 6 років дитина освоїла кілька соціальних ролей, намагалася досягати цілей і досі намагається це робити. Як правило, цей вік вважається віком гри - дитина готова експериментувати з різними ролями, вони приміряють або відкидають їх, схвалюють або не схвалюють, залежно від реакції оточуючих. Наприклад, вони будуть намагатися зіграти роль поганої людини або хорошої людини, дитина охоче це робить і демонструє оточуючим, чекає відповідної реакції або схвалення, або несхвалення [12].

З 4-5 років розумова діяльність дитини вже не залежить від фізичних навантажень, це вивільняє її розумову енергію. Дитині цікаво відгадувати загадки, створювати історії для мультфільму, задавати питання, битися. Цілеспрямована діяльність, а не барахтання та натикання, більш структурована та справді інформативна. Розробляються нові методи аудіювання, говоріння та утворення слів. Таким чином, діти мають більший інтерес до самого об'єкта, а не до мети, способу чи конструкції. Протягом

цього часу, коли вони виявляють нову іграшку, вони прагнуть розібрати її та дослідити, що всередині, це призводить до додаткових запитань «що це?» Виникає питання «чому?». Основною причиною, що спонукає підлітка налагодити спілкування з дорослим, є значуща розмова. Дитина визнає для себе, що дорослі мають багато знань, здібності і можуть продемонструвати все, що вони знають, це дає можливість дорослому підвищити свій авторитет над дитиною [19].

У дружбі дошкільнят з однолітками не вистачає «тихого сусідства» з іншими дітьми, вони хочуть грати один з одним, разом виконувати різні завдання. Комунікаційні та пізнавальні здібності дитини обмежені тим фактом, що вона отримує інструкції від третьої сторони. До кінця дошкільного дитинства діти накопичують соціальний досвід, вміння спілкуватися з іншими, а до 4 років вони застосовують все більш складні правила свого спілкування і використовують вже відомі їм критерії оцінювати різних людей: близьких і незнайомих, реальних людей і вигаданих персонажів. З цього випливають моральні переконання дітей щодо інших. Одним із унікальних компонентів розвитку особистості в ранньому дитинстві є зміна цілей дитини.

Мотивація особистості стає системою цілей; у послідовності цілей все частіше з'являється певний порядок, хоча впорядкованість і систематичність активної мети учня ще відносна. Накопичення практичного досвіду в дошкільному віці викликає прагнення до самостійності. Розвиток самостійності складається з трьох етапів: коли дитина діє як зазвичай, формуються основні звички, без допомоги дорослих (вона сама доглядає за своїми іграшками, вона йде до ванної, щоб доглянути його особистої гігієни і т. д). Коли можливий більш розширений переказ, засвоєне правило набуває загального характеру і використовується як орієнтир для визначення поведінки дитини в будь-яких ситуаціях [20].

У дошкільному віці діяльність почуттів поєднується з діяльністю мислення, в результаті чого продовжується розвиток відчуття, а також

чутливості. Значна активність дитини викликає створення опосередкованих зв'язків, що сприяє всебічному розумінню предметів і явищ. Велике значення в навчанні властивостей предметів і прийомів має поєднання зорових вражень з тактико-руховими переживаннями, останні з яких є істотними при навчанні властивостей предметів. Формою виховного засобу, якою володіє вчитель, вихователь, вважаються методи морального виховання. Вони служать засобом організації процесу морального зростання та особистісного вдосконалення, а також керують цією процедурою.

Різні організації і методи морального виховання змінюються в залежності від індивідуальних особливостей дітей. Виховні ініціативи не обмежуються всім класом, а й охоплюють окремих учнів. Кінцева мета роботи в команді – розвиток індивідуальності кожної дитини. Вся освітня система залежить від цієї мети. Створення команди вважається не самоціллю, а найефективнішим і дієвим способом розвитку особистості [33].

Під час впровадження моральних настанов зазвичай використовуються такі методи, як вправи та переконання. Вправа сприяє формуванню необхідних навичок і навичок, а також практичному застосуванню цих умінь. Переконання присвячене створенню моральних понять, роз'ясненню моральних принципів і розвитку моральних ідеалів. Проблемно-ситуаційний метод використовується для сприяння моральному розвитку особистості та оцінки її майстерності, встановлення узгодженості переконань і поведінки. Такий підхід сприяє систематичному запису раніше набутих моральних знань і їх асоціації з обраною поведінкою як кінцевим наслідком вирішення проблем [40].

Метод запускає потік думок, надихає почуття, розважає волю. Самостійна корекція моральних питань у різних життєвих ситуаціях дає змогу встановити зв'язок між вчинками та рисами особистості, зрозуміти характер їх розвитку, визначити перспективу становлення особистості, викликати позитивні емоції, узагальнити знання та моральні здібності. Процес передбачає такі підходи: встановлення цілей, які є моральними,

створення суперечок і ситуацій, забезпечення незалежного прогресу та виконання морального завдання за задалегідь встановленим початком.

I.X. Науковці виділяють три види методів.

1) методи розвитку свідомості (розповідь, пояснення, лекція, етична дискусія, переконання, навіювання, диспут, доповідь, приклад) процес організації занять і переживання поведінки (лабораторні, практичні заняття, навчальні сценарії);

2) методи заохочення (змагання, допомога, покарання) [21, с. 55].

Методи морального виховання вважаються формою виховного засобу, яким володіють вихователь, батьки. Вони служать засобом організації процесу морального зростання і особистісного вдосконалення, а також керують цією процедурою.

1.3 Український музичний фольклор як невід’ємна складова творчого мислення

Посилення уваги до духовного розвитку нації та визнання першочергової ролі освіти в цьому процесі, безсумнівно, виведе на перший план питання виховання педагога, який може стати своєрідним посередником щодо освітніх зусиль дитини, в тому числі трансляції культурного традиції, естетична цінність речей, утилітаризм, мораль, законність речей. Усі ці питання безпосередньо пов’язані зі становленням педагога, зокрема з розвитком духовного потенціалу дитини та визнанням першорядної ролі педагога в цьому процесі [1].

Молодший дошкільний вік вважається особливим етапом у житті особистості, цей етап «запускає» процес становлення особистості, створює середовище, сприятливе для розвитку національної свідомості та рефлексії. Тому актуальним є питання етнічного виховання дітей на музичному фольклорі, який є безцінним виховним засобом із неабиякою силою впливу на особистість дитини.

На нашу думку, ці властивості розташовані в кількох площинах. Спочатку вони впливають із самого конкретного предмета пізнання — музичного фольклору, який характеризується глибоким філософсько-психологічним складом, а отже, потребує особливих прийомів у його трактуванні. Крім того, унікальні особливості музичної діяльності впливають на психологічний склад дітей молодшого шкільного віку, зокрема на те, як вони сприймають народну музику та як її інтерпретують. По-третє, різноманітність жанрів музичного фольклору, з якими знайомляться діти, змушує педагога диференціювати практичні підходи, необхідні для ознайомлення дітей з різними музичними жанрами [3].

Давайте обговоримо ці риси докладніше. Теоретичним підґрунтям для розуміння психолого-педагогічних аспектів використання музичного фольклору у взаємодії з дітьми є висновок психологів про те, що дошкільники сприйнятливіші до навчання музиці (О. Костюк, О. Скрипченко, Б. Теплов, В.). Зокрема, О. Скрипченко зауважила, що в цьому віці підвищилася здатність до слуху, диференціації висоти тонів, вірності сприйняття і відтворення звуку [40].

Спираючись на дані експериментального дослідження дослідники детально описали особливості сприйняття музичного змісту дітьми дошкільного віку. У результаті вчені визнають, що діти дошкільного віку мають високу диференційованість за тембром (натомість висотний і метроритмічний компоненти менш значущі), сприйняття часу дитиною також спеціалізоване (вони мають специфічний досвід того, як змусити їхній голос змінюватися та підтримувати постійний темп). Вчені також зазначають, що музичне сприйняття пов'язане з розпізнаванням візуальної та емоційної складових музичного твору, але визначення засобів музичної виразності, принципів її розвитку, як драматургії та жанру, з нею пов'язане з недостатньою точністю [4].

На основі аналізу особливостей сприйняття дітьми музичного мистецтва (зокрема музичного фольклору) Науковці виділяють кілька

факторів, що впливають на його розвиток. Зокрема, одним із найсуттєвіших факторів, що спричиняє диференційованість сприйняття музики, є назва психологом фактора комунікативного досвіду: створення різноманітних ситуацій, які передбачають музичне спілкування. Фактор перш за все відповідає за розвиток здатності розпізнавати різні жанри музики.

Поряд із зазначеним науковець особливу увагу приділяє й фактору мовленнєвого досвіду. Свою позицію він обґрунтовує тим, що найпрактичніша форма активного навчання музиці – спів – нерозривно пов'язана з особливим засобом спілкування – мовою. За допомогою голосу, тексту та інших методів, зазначає дослідник, у дитини формується здатність до передачі тону та структурно-синетичних знань мовлення на музику та спів. Одним із способів цього є послідовні переходи між розмовою та співом і навпаки [18].

Науковці вважають першорядне значення у формуванні музичного сприйняття власне музичної практики, діяльності музикантів. Психолог вважає, що різні способи сприйняття часової структури музичного твору, його організації та композиції, засновані на загальних компонентах життєвого досвіду та діяльності, все ж потребують специфічних музичних здібностей, які розвиваються на музичній основі. Спираючись на узагальнення експериментальних результатів, дослідник стверджує, що найкориснішим аспектом цієї інформації є багатство музичних вражень спочатку та їх повторна поява, другий [22].

Вважаємо за необхідне додати до перерахованих вище психологічних особливостей, які безпосередньо впливають на сприйняття дітьми музичного мистецтва, особливості розвитку психології школяра, його емоційно-вольової, особистісної сфер, змісту знань про народну пісенну творчість. У процесі вивчення психологічних досліджень (Л. Виготський, Л. Долинська, З. Огороднійчук, Р. Павелків, О. Скрипченко та ін.) ми виявили, що серед відмінних рис мислення дитини дошкільного віку, значний вплив на їхнє

сприйняття музичного листа, психологи приписують йому образи та символіку [23].

Як зазначає О. Скрипченко, спочатку відсоток образного та конкретного компонентів у мозку дитини є вищим за відсоток понятійного та абстрактного компонентів, однак під впливом навчання це співвідношення поступово зміщується в бік останнього.

Як наслідок, буквальний характер мислення дитини також впливає на те, як вона сприймає культурні стандарти та цінності, пов'язані з листям (І. Кон). Творче сприйняття народних пісенних творів додатково посилюється образним сприйняттям молодшої людини. У дошкільника характерний перехід від репродуктивних форм до творчої переробки, збільшення швидкості формування образів, їх обсягу [23].

У деяких дітей образи їхньої уяви характеризуються процесуальністю, тобто не здатні довільно змінюватися в присутності дитини. У молодшого школяра більш розвинена здатність самостійно уявляти речі, він може з деякими труднощами контролювати появу образів, він також може викликати потік асоціацій між зоровими та слуховими компонентами або може зупинити процес на бунде [40].

Ще одна властива для них сторона дитячого мислення — використання синкретизму для визначення специфіки ознайомлення з музичним листом, насиченим емоційними образами. Дослідники помітили, що діти здатні пов'язувати різні речі і сприймати їх як окремі, не маючи для цього достатньої логічної причини. У результаті активної участі оточення в них формуються так звані когнітивні карти - зображення різного рівня складності, масштабу, організації, узагальненості.

Особливу увагу психози приділяли унікальному значенню синкретизму в розвитку особистості дитини. Досліджуючи природу та прогрес інтелекту в контексті культурно-історичної теорії вищих психічних функцій, психолог виділив три стадії розвитку, пов'язані з дитиною [29]:

- 1) наявність синкретичних думок (за правилом «все з усім пов'язане»);

2) дитина мислить комплексно (за допомогою слова об'єднуються предмети, що спираються на реально існуючі наочно-образні зв'язки).

3) процес концептуалізації або «вербального» сприйняття є результатом поєднання, інтеграції всіх когнітивних процесів.

Дослідник зауважив, що з підвищенням рівня розвитку мислення синкретизм мислення не зникав, а став частиною психічного надбання людини.

Науковці зазначають, що цілісність народної культури, змішання народних традицій і релігійних вірувань є винятковим і непереслівним прикладом природної інтеграції поетичного слова, музики, танцю, елементів театру, а ефективність методу засвідчує: багатовікова практика етнопедагогіки [11].

Зважаючи на це, очевидним буде визнання того, що найбільш природними для дитячого сприйняття є зразки музичного фольклору, в який закономірно закладені музика, слово, пластика, жести тощо. Це обґрунтовується думкою зазначає, що насамперед із синкретичною музичною творчістю пов'язані типи музичного сприйняття, які найближче до натуралістичного способу сприйняття музики, ті, що легко розрізняються ним, пов'язані з використанням танка, співом і грою, і в них діти можуть брати безпосередню участь [29].

У цьому контексті вважається правомірним залучати дітей до музично-театральних занять, які є формою синтетичного мистецтва. Вчені відзначають, що театралізація є одним із найулюбленіших видів дитячої діяльності, це дає можливість дітям перейти в розповідь, стати будь-яким героєм, реалізувати свої мрії. Серед психологічних властивостей дітей дошкільного віку, що впливають на їхні вчинки, відзначають також емоційність сприйняття навколишнього світу. У результаті О. Скрипченко вважає, що серед характеристик емоційної сфери особистості дітей є переживання нового, подив, сумнів, радість пізнання. Діти дізнаються про власні емоції та про те, як вони виражають себе в інших.

На думку дослідників, емоційні переживання відіграють значну роль у мотиваційних процесах на психічному рівні. Вони служать системою сигналів, які повідомляють про потреби суб'єкта, вказують на об'єкти та іншу відповідну інформацію [14].

Виходячи з інформації, робимо висновок, що фольклор як вид мистецтва сприяє досягненню мети збалансованого розвитку почуттів, в першу чергу впливає на емоційно-чуттєву сферу, це не логічно, але вона передбачає психологічну модель поведінки, що виявляється в художніх образах, у результаті чого учень не просто запам'ятовує та розуміє суспільні вимоги та цінності, а й переживає їх. У результаті виховний вплив повинен базуватися на інтересі до предмета народної творчості, емоційному впливі змісту на дітей, способі вирішення завдань, їхніх повсякденних обрядах, звичках, звичаях і поведінці, способі самовираження [4].

Вважаємо, що реалізації поставленої мети сприятиме ігровий характер подання фольклорного змісту, створення емоційно-позитивного виховного середовища в садку, відображення різноманітних життєвих ситуацій на основі фольклорних традицій тощо. Виходячи з першочергових засад діяльнісного підходу у навчанні та вихованні дошкільників ми погоджуємося з твердженнями про те, що повноцінний розвиток особистості не може бути досягнутий лише навчанням (діяльністю, яка передбачає засвоєння, засвоєння, засвоєння) того, чого люди вже навчилися). Це також зумовлює необхідність активної участі особистості у створенні духовних і матеріальних цінностей у конструктивній діяльності.

У цьому відношенні мають рацію роботи, які стверджують, що мистецтво надихає не лише пізнавальні здібності, а й творчі, здатність до творчого вираження та рефлексії, що є не менш важливим для загальної художньої культури та знань [17].

Поєднуючись із думкою дослідників, вважаємо, що одним із шляхів пізнання світу музичного фольклору є участь у творчо-мистецьких починаннях, заснованих на фольклорі, в яких повинні брати участь

дошкільники. Це сприятиме розвитку особистісного ціннісного ставлення до мистецтва, здатність до сприйняття, осмислення і створення художніх образів, потреба в художньо-творчій самореалізації, зміцнення духовного здоров'я. Сьогодні першочерговою метою ЗДО в контексті гуманізації та освітнього процесу є сприяння розвитку зазначених здібностей [22].

Діти залучаються до процесу формування особистісних якостей, це пов'язано з потребою в оцінці особистості як засобу розвитку пізнання себе. Це дозволяє їй розвинути самосвідомість і здатність враховувати. Різноманітні художні зображення музичного фольклору мають потенціал для формування основ культурної обізнаності молодших школярів на національному рівні. дані експериментальних досліджень (Н. Видолоб, Г. Довженок, О. Олійник, Н. Сумцова, Л. Ходанич, М. Шугай та ін.) свідчать, що діти дошкільного віку легко захоплюються духовно-світоглядно-емоційним змістом народна творчість, морально-естетична цінність якої сприяє розвитку етнокультурних та етнопсихологічних аспектів самосвідомості, формуванню національної орієнтації особистості та специфічного співвіднесення з етнічним світом. Також розвивається здатність до національної рефлексії (національна самосвідомість) [39].

Шляхом психологічного аналізу розвитку колективного історичного досвіду в процесі музичного виховання дошкільників дослідники доходять висновку, що засвоєння узагальнених національних уявлень ефективно досягається шляхом музично-педагогічних бесід і виявляється через переживання, осмислення. і інтерпретації, які мають новий рівень відображення колективного історичного досвіду в мистецтві свідомості [18].

Як наслідок, специфіка сприйняття дітьми музичного мистецтва, враховуючи особливості музичного фольклору як виду мистецтва, є тим, на чому ми зосереджуємо увагу в цьому психолого-виховному аспекті використання музичного фольклору з дітьми дошкільного віку.

Для того, щоб забезпечити систематичне залучення дошкільнят до популярної пісні, для посилення досвіду сприйняття ними, доцільно створити

в садку музично-фольклорне середовище, яке б охопило навчальний і виховний процес.

Потенціал розвитку у дошкільників відчуття музичного фольклору, а також його самотності посилюється накопиченням мовного досвіду під час процес ознайомлення з народними піснями, їх речитативними формами, а також їх мовленнєвою творчістю [37].

Знання про музичні традиції слід здобувати в активній формі, шляхом участі дітей у різноманітних музичних видах діяльності (створення інструментального супроводу до пісні, інтерпретація мелодії (ритм, темп тощо), виконання ансамблевих пісень та інших музичних творів).

Процедура спілкування з музичним фольклором має бути максимально природною для дитини: використання фольклорного матеріалу має спиратися на образне мислення дитини, враховувати образні властивості художнього твору, а тому надавати дітям твори, які художню зовнішність, яскраву, виразну, динамічну, зрозумілу для них [25].

Під час роботи над музичним фольклором важливо ефективно впливати на емоційно-чуттєву сферу дітей, вчити їх сприймати емоційно-естетичну цінність палітри, виявляти інтерес до змісту творів, а також до процесу творчості та знайомства з ними.

Зв'язкою музичного фольклору з навчально-виховним процесом мають бути музично-педагогічні, естетичні бесіди, яким сприяють емоційні переживання, що забезпечують осмислення художнього образу твору та його інтерпретацію, відображення, усвідомлення як предмета навчально-виховного процесу.

2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

2.1 Аналіз форм методів і прийомів

Ніхто не може поставити під сумнів важливість дошкільних років життя людини щодо соціальної конструкції культури, знань і цінностей.

Гармонійний, всебічний розвиток особистості неможливий без її естетичного виховання – освітньої та виховної діяльності, яка спрямована на розвиток здатності сприймати та змінювати дійсність за принципами краси. Очевидно, що чим більше мистецько-естетичних здібностей у дитинстві, тим потужнішим буде соціальний внесок підлітка в майбутньому.

Сьогоднішній етап розвитку українського суспільства характеризується значущістю гурткової роботи в системі освіти. Постійний пошук нових методів і форм виховного впливу на особистість, розуміння необхідності вдосконалення методів, зокрема музично-естетичного виховання, що використовуються в сучасній освітній практиці, а також інтегрування їх у завдання реформування системи освіти в Україні. Дитячі навчальні заклади задовольняють потреби дітей у різноманітних видах діяльності, мають значуще значення для збереження духовного зв'язку та надбань попередніх поколінь, а також є основою для формування творчої особистості як основного, продуктивна сила держави.

Основні завдання: організація процесу музичного виховання та навчання дітей дошкільного віку на основі предмету історії музики України; мета – ознайомлення дітей із досягненнями народної музичної творчості України, сприяння вивченню рідної мови, культури та звичаїв, формування навчального інтересу та підтримання мотивації до музично-дозвілєвої діяльності, зокрема, шляхом використання української дитячої музичної історії.

Як показники розвитку первинних засад національної впевненості ми обрали характеристики ставлення дітей дошкільного віку до українських національних цінностей (наявність інтересу, комплексу знань і уявлень, поваги), ступінь їх вихованості, усвідомлюючи свій зв'язок із країною, а також свій статус громадянина України, що вважається найважливішим. Для цього були визначені такі показники: зацікавленість дітей традиційною українською культурою, базові знання про країну, її історію, культуру українців, знайомство з народною музикою, танцями, іграми, бачення цього.

Метою експерименту було визначити стан розвитку першооснов національної самосвідомості дітей старшого дошкільного віку в умовах сучасної дошкільної освіти. Дослідження охоплювало респондентів трьох різних категорій (діти старшого дошкільного віку, музичні керівники та вихователі дошкільних закладів, батьки).

Першим напрямком експерименту було письмове опитування музичних керівників та вихователів дошкільних закладів з метою визначення місця української народної музики в навчально-розвитковому процесі ЗДО та уточнення оцінки експертами чинних освітніх програм. , ці пропозиції були спрямовані на вдосконалення програм.

У плані реалізації другого напрямку констатувального експерименту дітям старшого дошкільного віку було передбачено чотири блоки запитань і завдань, метою яких було визначити ступінь розуміння дітьми країни, в якій вони проживають, міста, його столиці, державних і національних символів, а також виявити інтерес дітей до української музики, ступінь її присутності в їхньому житті, елементарні знання з історії України.

Вивчивши дані чотирьох блоків експериментального дослідження, ми отримали усереднені показники ступеня розвитку первинних засад національної самосвідомості. Із 165 дітей старшого дошкільного віку високий рівень задокументовано у 29 дітей, що становить 18% від загальної кількості, середній – у 45 (22%), низький – у 86 (16%). Відповіді 3% дітей ми віднесли до відповідних рівню розвитку первинних засад національної

самосвідомості. Ці показники вважаються важливими для проведення експерименту розвитку.

Третім напрямком дослідження було діагностичне дослідження бачення батьків, яке мало на меті з'ясувати, наскільки українська музика залучена в життя дітей та як її сприймають батьки. Це сприяло визначенню ставлення батьків до можливості виховання дітей на українській народній музиці, задокументувало клопоти та сподівання щодо поглиблення співпраці ЗДО та родини у здійсненні національного виховання дітей.

2.2. Критерії, показники та рівні виховної ролі українського музичного фольклору

Для проведення формувального експерименту нами розроблено експериментальну методикку, яка відповідає теоретичним положенням дослідження та являє собою реалізацію наукових ідей практичного досвіду. Мета – максимізувати освітній зміст дошкільної освіти з інтеграцією в цей процес українських культурних традицій, зокрема музики. Останній відповідає насамперед за формування першооснов національної свідомості дітей старшого дошкільного віку. Основою методології є використання музичного фольклору як під час формальних, так і неформальних музичних занять, а також під час групових дискусій, свят і розваг, включаючи фізичне виховання, відпочинок і дитячий час.

Спочатку процес формування основ національної свідомості українських дітей не повинен залежати лише від музичного впливу, а має включати вплив літератури, образотворчого мистецтва тощо.

Крім того, у процесі ознайомлення з українською народною музикою має бути присутнім навчальний компонент (історичний контекст створення конкретних проектів, їх передбачуваний зміст).

По-третє, виховний процес ефективний лише за умови створення атмосфери співпраці педагогів (музичного керівника, вихователя) та родини дітей (батьків, братів, сестер, дідусів і бабусь).

Нарешті, значний вплив на виховний процес має мати співпраця з музичними та мистецькими закладами, робота з батьками, створення відповідного середовища (використання декорацій національної тематики, розпису).

2.3. Методи та спосіб виявлення виховної ролі українського музичного фольклору

Для реалізації експериментальної методики за основу нами взято авторську програму «Весняночка». Її основні правила:

Максимальний обсяг репертуару програми, який включає українську музику, що є фольклорною.

Формування змісту відбувається за традиційною річною послідовністю (осінь - зима - весна - літо).

Крім того, діти повинні брати участь у традиційних музичних заходах (слухання музики, спів, музично-ритмічні рухи, гра на музичних інструментах), проведення святкових заходів і розваг, участь у гуртковій роботі.

Інтеграція українських музичних традицій у навчальну, оздоровчу та професійну діяльність дітей.

Експериментальна методика формування первинних засад національної самосвідомості дітей старшого дошкільного віку шляхом використання української народної музики передбачає використання методів навчання та виховання. Зокрема, значний вплив серед них, які мають на меті реалізацію навчально-пізнавальної діяльності старших дошкільників, водночас сприяючи формуванню свідомості та самосвідомості. Серед них: словесні методи навчання: розповідь вихователя про історію музики, про особливості

її використання, характеристики героїв історії української музики тощо; пояснення змісту пісень, визначення термінів або бесіда музичного керівника чи вихователя з дітьми з метою виявлення ступеня розуміння ними навчального матеріалу, інтересу до музики та практичності методів.

Діти старшого дошкільного віку, які брали участь в експерименті, були поділені на дві групи: контрольну (80 осіб) та експериментальну (85 осіб). В контрольній групі заняття проводились у традиційній формі за змістом освітніх програм «Малює» та «Дитина», а в експериментальній групі авторська програма була розроблена на основі використання музичних творів різних народів.

Кожне заняття було спрямоване на те, щоб діти познайомилися з українською народною музикою та розширили свої попередні знання про неї. Діти також дізналися про українські культурні традиції, звичаї та обряди, танці та музичні інструменти, пов'язані з корінним народом. У процесі навчання на дітей вплинула українська народна музика, зокрема пісня, що призвело до розвитку в дітей працьовитості, поваги до сімейних цінностей, вміння співати, що є рисами українців. Значне місце було відведено заняттям із текстами пісень, це розширило знання дітей про українську мовну культуру, історію України, створило основу для розвитку національної свідомості та самосвідомості.

Для оцінки ефективності первинних засад національної самосвідомості у дітей старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної груп застосовувалася та ж методика та критерії, що й у вихідному експерименті. Аналіз відповідей дітей сприяв першому етапу дослідження, який мав визначити ступінь усвідомлення ними свого національного походження, цінності української культури, відмінність дітей, які були виховані автором, і тих, хто отримав освіту.

2.4. Результат експерименту для перевірки ефективності теми методики

Отримані дані показали, що відсоток дітей з високим ступенем розвитку основних уявлень про національну ідентичність в експериментальній групі збільшився на 62,8 відсотка, з 18 до 80. Як наслідок, у контрольній групі відсоток був нижчим - 19% до 38% (з 18% до 20%).

Відсоток дітей із середнім рівнем за цей час в експериментальній групі знизився з 27% до 13%. У контрольній групі його участь зросла з 27% до 34%.

Дія авторської методики виховання найефективніше проявляється у змінах кількості дітей, у яких ми вважали низький ступінь розвитку первинних засад національної самосвідомості. У результаті в експериментальній групі їх відсоток значно знизився (з 52% до 7%). У контрольній групі також спостерігалось зменшення їх кількості. Однак картина інша (від 52% до 26%). Були очевидні й інші істотні відмінності. Як наслідок, у дітей експериментальних груп виник інтерес до української музики і танцю, зокрема до фольклорної діяльності. Зокрема, це виражалось в їхніх намаганнях використовувати компоненти народної гри та розваги під час відпочинку (прогулянок). Якщо діти контрольної групи у своїх діях демонстрували лише знання, почуття та дії під наглядом педагога або музичного керівника, то в результаті експериментальної методики у дітей експериментальної групи до цих рис додалася самостійна діяльність.

Як правило, дані з контрольної секції на завершення формувального експерименту документуються в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Характеристика рівнів розвитку першооснов національної самосвідомості у дітей старшого дошкільного віку

Рівні	Констатувальний експеримент	Формувальний Експеримент			
		КГ		ЕГ	
	К-сть дітей/ відсотки	К-сть дітей	Відсотки	К-сть дітей	Відсотки
Високий	29/18%	32	38%	68	80%
Середній	45/27%	27	34%	11	13%
Низький	86/52%	20	26%	6	7%
Зародковий	5/3%	1	2%	0	0%

Динаміка цього процесу (у відсотковому вимірі) представлена на рис.

2.1. та 2.2.

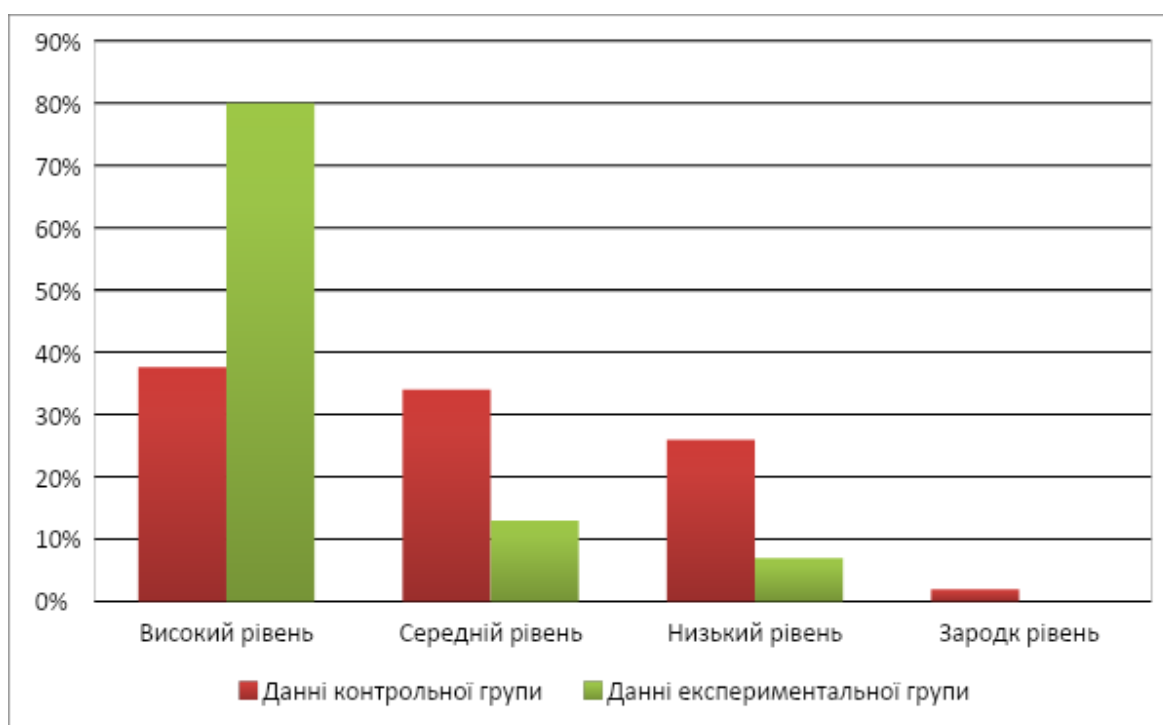

Рис. 2.1. Динаміка змін рівнів розвитку першооснов національної самосвідомості у дітей старшого дошкільного віку

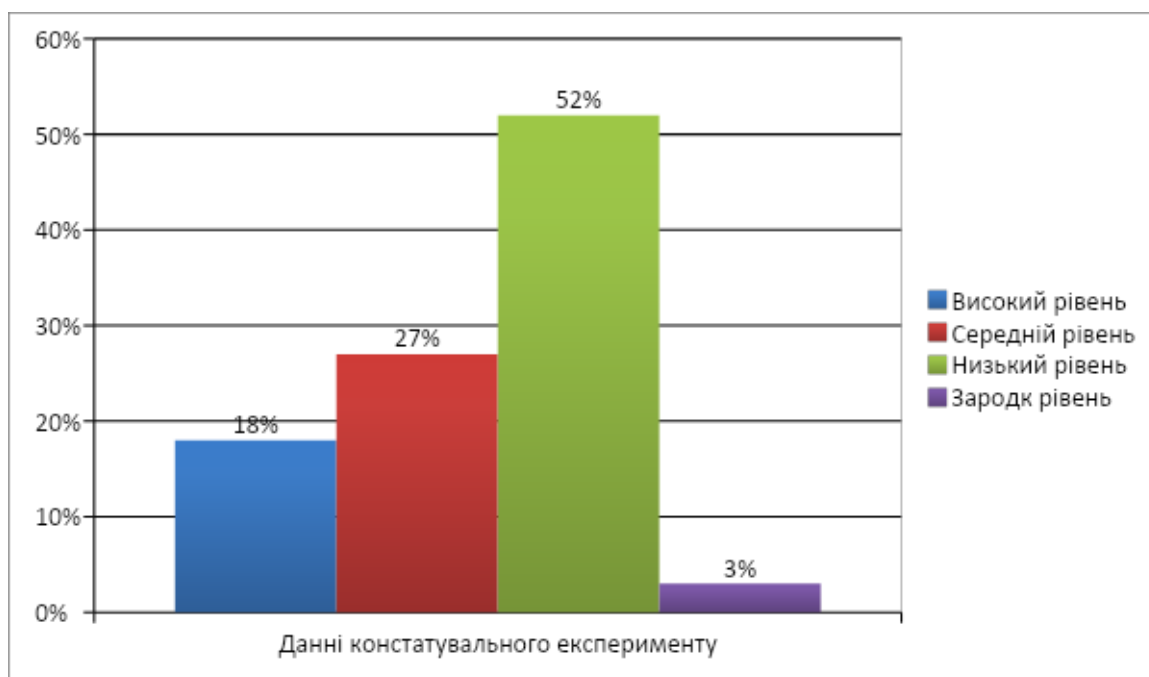

Рис. 2.2. Динаміка змін рівнів розвитку першооснов національної самосвідомості у дітей старшого дошкільного віку (констатувальний експеримент)

Підсумовуючи результати теоретичного експериментального дослідження питання формування первинних засад національної самооцінки у дітей старшого дошкільного віку шляхом використання української народної музики, мета якого досягнута, підтверджено гіпотези і завдання були виконані, це дозволяє зробити наступні висновки та пропозиції щодо подальших досліджень:

1. Розвиток національної самосвідомості особистості, під якою розуміється усвідомлення особистістю себе частиною національної спільноти, оцінка себе як творця національних цінностей, є тривалим процесом, який починається з народження дитини. .

Дошкільне дитинство вважається відповідним віком для впливу виховання на дітей, у цей період у дітей повинні формуватися першооснови національної самосвідомості, це найелементарніші прояви дитячої діяльності самосвідомості як представника українське населення, включаючи гордість, самоповагу та важливість українських цінностей (таких як українська мова,

культура та національні символи). Важливими складовими національної самосвідомості, а також чинниками формування її першооснов є усвідомлення типових рис і рис, що вирізняють країну Україну, прихильність до історичного минулого, а також розуміння самої країни. територіальна єдність, прихильність до духовних і матеріальних цінностей країни.

2. Важливим періодом дошкільного віку (5-6 років) є здійснення національного виховання. У цей момент формуються фундаментальні характеристики людини, основи її світогляду, відбувається значне підвищення фізичних і психічних якостей (розвиток мовлення, мислення, уяви, пам'яті та ін., основи свідомості). формується самосвідомість (дитина усвідомлює елементарні суспільні правила, починає керуватися у своїй поведінці моральними нормами тощо). Цей час є сприятливим для розвитку першооснов національної самосвідомості у дітей.

3. Інші виховні компоненти, зокрема українська народна музика, мають суттєвий вплив на розвиток базової самосвідомості дітей дошкільного віку. Через емоційний, часто жартівливий, образний характер його легко впізнають діти. З глибин історії України впливає «код» країни, який передавався від батьків до дітей, цей кодекс пропагує працьовитість, повагу до батьків, природи та інші аспекти української культури. Народні пісні містять відомості про історію України, відображають традиції та звичаї народу країни, а також особливості рідного краю.

4. Як показники первинних засад національної самоповаги ми визначили особливості ставлення дітей дошкільного віку до українських культурних цінностей (наявність інтересу, елементарних знань та уявлень про українську культуру, традиції та обряди, нац. символіка та історичне передумови українського народу). Показниками цього є інтерес дітей до традиційної культури України, зокрема до народної музики України, обсяг знань про історію України, обізнаність із традиційними піснями, танцями, іграми, ставлення до них. Це найважливіше для елементарного рівня самоусвідомлення як представника українського народу. Визначені раніше

критерії та показники дозволили зафіксувати чотири рівні розвитку, пов'язані з первинними основами національної самосвідомості дітей старшого дошкільного віку: високий, середній, низький та ембріональний. В результаті експерименту, який з'ясував поширеність захворювання, було виявлено, що більшість дітей (52% дітей, залучених в експериментальне дослідження) мають низький рівень сумлінності.

5. В основу розробленої методики формування першооснов національної самосвідомості дітей старшого дошкільного віку засобами народної музики та пісень України покладено такі принципи: інтеграція української музики в навчально-виховний процес; застосування різних прийомів музичної діяльності та наповнення їх простору компонентами української музики.

Для реалізації експериментальної методики була використана авторська програма «Весняночка», яка концептуально близька до теоретичних положень дослідження. Це втілення наукових ідей автора практичного та педагогічного досвіду. І навпаки, ця програма вважається доповненням до поточних освітніх ініціатив «Дитина» та «Малютко», яких дотримуються освітні організації. Основними принципами його побудови є: інформативність музичного репертуару та пов'язаність його з віком дітей; поєднання різноманітних виховних заходів (слухання музики, розучування пісень, організація інструментального ансамблю українського походження (для дітей), проведення ігор та розваг; включення народної музики до програми фізичного виховання, художньої творчості.

6. Дані, отримані під час експериментального дослідження, свідчать як про кількісні, так і про якісні зміни рівнів розвитку первинних засад національної самосвідомості дітей старшого віку експериментальних груп. У результаті відсоток дітей з високим ступенем розвитку основ національної самосвідомості зріс до 80%. Значний інтерес у дошкільнят мала українська традиційна культура, зокрема музична історія. Значно розширилось їхнє знайомство з традиційними піснями, вони дізналися про обставини їх

виникнення, зрозуміли призначення українських пісень типу та продемонстрували знання краю. Розуміння дітьми старшого дошкільного віку українських культурних традицій, традицій і звичаїв, казок, музичних інструментів і танцю. Підвищена база національної самосвідомості виявлялася в посиленні усвідомлення дітьми своєї причетності до українського населення. Вони були справді в захваті від цього.

Еволюція ефективності отриманих даних засвідчила ефективність запропонованої методики формування засад національної самосвідомості дітей старшого дошкільного віку шляхом використання української народної музики.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів проведеного теоретико-експериментального дослідження питання формування фундаментальних основ національної самооцінки у дітей старшого дошкільного віку шляхом використання української народної музики, мета якого досягнута, а завдання виконані. Це дозволило зробити наступні висновки та запропонувати подальше дослідження цього питання.

Результати дослідження свідчать про ефективність запропонованого методу та дозволяють зробити такі висновки:

1. У результаті теоретичного дослідження було виявлено, що в умовах сучасних інтеграційних процесів, загального характеру глобалізації питання збереження національної репутації нині є найактуальнішою проблемою для кожної країни (зокрема, для України) . Однією з першочергових вимог для цього є розвиток національної свідомості та самосвідомості як усього населення, так і окремих його представників.

2. Процедура формування націоналістичного ставлення є довгою та поступовою. Починаючи з ранніх етапів дитинства, вона включає прогресування етапів, пов'язаних із віковими особливостями розвитку особистості, під час яких у свідомості людини відбувається формування понять цінності відповідної складності.

3. Розвиток національної самосвідомості особистості, під якою розуміється усвідомлення особистістю себе як частини національної спільноти, оцінка себе як творця національних цінностей, є тривалим процесом, який починається з народження дитини.

Дошкільний вік вважається відповідним віком для виховного впливу на дітей. У цей період слід спрямувати дітей на формування фундаментальних знань про національну самосвідомість, найелементарніших виявів самосвідомості дітей як особистості українця, навчати їх культурній спадщині країни та важливості цих цінностей (українська мова, культура,

національні символи), а також їх асоціація з країною. Важливими складовими національної самосвідомості, а також чинниками формування її першооснов є усвідомлення типових рис, що вирізняють країну Україну, прихильність до історичного минулого, а також розуміння самої країни територіальна єдність, прихильність до духовних і матеріальних цінностей країни.

4. Важливим періодом дошкільного віку (5-6 років) є здійснення національного виховання. У цей момент закладаються вихідні характеристики людини, її основи сприйняття світу. Ставлення дитини до себе та свого місця у світі істотно впливає на її фізичний і психічний розвиток (створення мовлення, мислення, уяви, пам'яті тощо). У пізньому молодшому віці формуються основи свідомості (дитина усвідомлює основні суспільні правила, у своїй поведінці починає керуватися моральними засадами тощо). Саме цей період є сприятливим для формування у дітей фундаментальних знань національної самосвідомості.

Під час становлення Української держави країна втягувалася у світові справи та європейське співтовариство, погіршилася як політична, так і економічна ситуація, надзвичайної актуальності набула проблема національного виховання, вирішення якої забезпечило б передачу соціального досвіду молодшим поколінням, успадкування релігійної спадщини від своїх попередників і досягнення високого рівня культури міжнародних відносин, що є життєво важливим для формування особистісних характеристик, включаючи досягнення релігійного та духовного задоволення у молодих людей, незалежно від своє національне походження. Сучасна освітня політика держави визначає головну освітню мету як цілеспрямоване систематичне поширення культурно-історичних традицій рідного населення, творче використання компонентів чужих систем, поширення традицій. Вирішення цієї проблеми можливе лише за наявності в українських садках змістовної етнопедагогічної основи, про що свідчить освітньо-наукова мудрість корінного народу – народне виховання.

Останнім часом етнопедагогічні проблеми опинилися в центрі науково-педагогічних досліджень. Створення етнопедагогічної теорії та методики в Україні задокументовано в історичній та навчальній літературі. Крім того, науковці проводили історико-просвітницькі дослідження, які мали не лише загальний, а й локальний характер. На жаль, унікальні особливості розвитку етнопедагогічної теорії та практики України недостатньо задокументовані, що ускладнює створення національної концепції етнопедагогічної теорії.

Виявлено особливості та тенденції становлення та розвитку української етнопедагогіки в різні історичні епохи. За часів Київської Русі, українського Відродження засадами народного виховання були тогочасна християнська мораль та ідеал працюючої людини, безстрашного поборника Батьківщини, відображені у фольклорі. З 18 до середини 19 ст. посилюється тенденція оформлення наукового знання про принципи і традиції народної освіти. У другій половині 19 ст., на початку 20 ст. Поширеною тенденцією є використання науково досягнутих результатів людей у викладацькій галузі науки. Концепція національного виховання, яка призвела до створення концепції національної школи, нині має парадигматичне значення. У період національно-визвольної боротьби 1917-1920 рр. Найефективніші традиції української народної освіти безпосередньо вплинули на освітню політику та розвиток національної системи освіти.

Визнано, що особливостями розвитку етнопедагогіки виступають: використання надбань народної освіти в практиці навчання і виховання дітей у період українізації освіти (20-ті – перша половина ст. 30-ті роки); переміщення народної освіти на периферію освітньої науки в сталінських умовах (30-ті – середина 50-х років ХХ ст.); відновлення інтересу до традицій народного виховання та початок наукової перевірки етнопедагогічних концепцій (60-ті – перша половина 70-х років); перетворення етнопедагогіки в окрему галузь педагогічних знань (друга половина 70-х – перша половина 80-х років). У другій половині 1980-х – 1990-х роках спостерігається загальна тенденція до інтеграції етнопедагогічної теорії в освітню практику та

системного поширення досягнень української етнопедагогіки в освітній галузі.

Документально підтверджено, що вплив етнопедагогічних концепцій і місцевих традицій на освітній процес південноукраїнських садків досліджуваного періоду мав різну історію. Протягом 1960-х – першої половини 1970-х років перший аспект процесу був вигідним, оскільки склалися сприятливі умови для розширення етнопедагогічної складової процесу навчання. Це досягалося шляхом включення краєзнавчого, етнографічного та фольклорного матеріалу до змісту навчальних дисциплін, удосконалення методики викладання. Крім того, гальмували ці процеси регіональні особливості, державна освітня політика та позиція керівників регіональної освіти. У другій половині 1970-х — на початку 1980-х років посилилася тенденція до русифікації та політизації навчально-виховного процесу, що призвело до вихолощення етнопедагогічного змісту занять суспільствознавства та філології, краєзнавчих проєктів. У другій половині 1980-х – 1990-х роках, в умовах розбудови окремої держави, вживалися заходи щодо підвищення виховного потенціалу народознавства (включення регіонального компоненту в навчальний план, модернізація методики викладання тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвський В. Звичаї і обряди українського народу. Краків, 2016. 140 с.
2. Анісов В. Ф. Т. Г. Шевченко і недільні школи. Рад. шк. 2015. № 11. С. 4850.
3. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл.. К. : Либідь, 2016. 424 с.
4. Артемова Л. В. Національний дитячий садок на Україні. *Дошкільне виховання*. 2016. № 6. С 10-11.
5. Березюк О. С. Чинники етнопедагогіки : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 205 с.
6. Богданець-Білоskalенко Н. Національне виховання у працях Я. Чепіги. URL:http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=nats-onalne-vihovannya-u-pratsyah-ya-cher-gi. (дата звернення: 06.11.2023).
7. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посібк. К. : Вища шк., 2015. 407 с.
8. Бойківщина : історико-етнографічне дослідження / З. Є. Болтарович, А. Ф. Будзан, Р. П. Герасимчук та ін. К. : Наук. думка, 2015. 304 с.
9. Будна Н.О., Паронова В.І., Шевченко. Н.М. Сипле зимонька снігами: Збірник сценаріїв для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 104 с.
10. Булашев Г. О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. Космогонічні українські народні погляди та вірування. К. : Довіра, 2015. 414 с.
11. Бурлака Я. З історії вітчизняної педагогіки: завдання, пошуки, проблеми. Рідна шк. 2016. № 1. С. 713.
12. Василенко С. Республіканська наукова конференція, присвячена 250-річчю з дня народження Г. С. Сковороди. Рад. шк. 2016. № 1. С. 104107.

13. Василенко С. *Республіканська наукова конференція, присвячена 250-річчю з дня народження Г. С. Сковороди*. Рад. шк. 2015. № 1. С. 104-107.
14. Васютинський В. Самовизначення мовних спільнот в сучасній Україні: між ідеологією і мораллю. Соц. психологія. 2017. Спец. вип. (вересень). С. 23-29.
15. Ваховський Л. *Методологія дослідження історико-педагогічного процесу: постановка проблеми. Шлях освіти*. 2015. № 2. С. 7-11.
16. Ваховський Л. Ц. Конструювання методології регіонального історико-педагогічного дослідження. Вісн. ЛНПУ імені Т. Шевченка. Сер. «Пед. науки». 2016. № 19(114). С. 16-21.
17. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава : Полтав. вісн., 2015. 191 с.
18. Вильданова М. Для гостей відкрита наша хата біла. Донбасс. 2015. 6 дек. С. 3.
19. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. 2-е вид. К.: Каравела, 2017. 400 с.
20. Волков Г. Н. *Джерела людяності і гуманності*. Рад. шк. 2015. № 9. С. 4348.
21. Воропай О. Звичаї нашого народу. К.: Оберіг, 2016. 457 с.
22. Вугрич В. П. Національно-патріотичні цінності в громадянському вихованні учнів. Цінності освіти і виховання : наук.- метод. зб. / за ред. О. В. Сухомлинської. К., 2015. 224 с.
23. Гайдай М. М. Народна етика у фольклорі Східних і Західних слов'ян. Проблема добра і зла. К. : Наук. думка, 2015. 199 с.
24. Гайдай М. М. Народна етика у фольклорі Східних і Західних слов'ян. Проблема добра і зла. К. : Наук. думка, 2015. 199 с.
25. Галузинський В. М. Педагогіка: теорія та історія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. Рівне, 2015. 237 с.

- 26.Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика : хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів / уклад.: Кононов І. Ф., Бородачов В. П., Топольськов Д. М. Луганськ : Альма матер : Знання, 2014. 626 с.
- 27.Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. К. : Либідь, 2015. 376 с.
- 28.Гребінна Г. П. Етичні погляди Г. С. Сковороди і проблеми морального виховання. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди. К., 2015. С. 6477.
- 29.Грицих Л. Виховання дітей на традиціях рідного народу. Молодь і ринок. 2011. № 12 (83). С. 137-140.
- 30.Гупан Н. М. Історіографія розвитку історико-педагогічної науки в Україні : монографія; Київ. ін-т внутр. справ. К. : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2015. 220 с.
- 31.Гуськова Т. Б. Відроджуємо забуте. Педагог. скарбниця Донеччини. 2015. № 1/2. С. 31.
- 32.Кабалевський Д.Б. Як розповідати дітям про музику. К., 2017. 320 с.
- 33.Костюк Г. С. *Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості*. К.: Рад. школа, 2017. 608 с.
- 34.Масол Л. М. Школа культури виховує людину, яка мислить і прагне творити. Поч. школа. 2017. № 4. С. 4244.
- 35.Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ столітті. Освіта України. 2017. №1. с. 22-25.
- 36.Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник. К.: Кондор, 2014. 469 с.
- 37.Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі. Тернопіль, 2014. С. 40-41.
- 38.Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. К.: Рад.школа, 2016. 312 с.
- 39.Універсальні виміри української культури / НАН України. Укр. філос. фонд. Центр гуманіт. освіти. Одеська філія. Одеса : Друк, 2017. 216 с.
- 40.Шугай М. А. Психологічний аналіз розвитку національної рефлексії в процесі навчальної діяльності молодших школярів: автореф. дис. на

здобуття наук. ступеня канд. психолог. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Марія Анатоліївна Шугай. Рівне, 2017. 15 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Конспект заняття з музичного виховання для дошкільників

МЕТА.

Художньо-естетичний розвиток:

- розвивати у дітей почуття ритму, вчити вчасно реагувати на зміну музичної фрази;
- розвивати вміння сприймати та розрізняти двочастинну музичну структуру твору;
- формувати навички виразного виконання;
- вчити відтворювати музичний образ у русі та «уявному» малюванні руху мелодії;
- розвивати вміння передавати розспівний характер пісні;
- продовжити навчання гри на музичних інструментах в оркестрі;
- відпрацьовувати вміння узгоджувати рухи зі співом.

Фізичний розвиток:

- розвивати координацію рухів, вчити вільно орієнтуватися в просторі залу;
- формувати вміння зберігати правильну поставу;
- розвивати діафрагмальне дихання;
- стимулювати творчу ініціативу під час добору твору для постановки.

Соціально-моральний розвиток:

- стимулювати активну взаємодію хлопців і дівчат;
- розвивати соціальні емоції та солідарність, співтворчість;
- підтримувати бажання творити під час музики;
- заохочуйте ділитися своїми враженнями з друзями;
- формувати почуття ансамблю;
- викликати радість від реалізації власних можливостей;

Когнітивний розвиток:

- розширити знання про значення музики в житті людини, властивості і можливості звуків;

- продовжити знайомство зі словом «ритм»;

- удосконалювати вміння вести діалог;

Хід уроку:

Під веселу музику діти заходять до залу, стоять по всьому залу.

Музичний керівник:

- Діти, я рада вітати вас у нашій залі. Ви всі такі усміхнені, красиві. У нас гості, давайте їх привітаємо (діти співають):

1 тис. Скажіть «добрий день» і просто посміхніться

Скажіть «добрий день» і просто посміхніться

«Добрий день» скажи мені -

«Добрий день» скажу вам

Усміхнеться сонце нашій дитині.

«Добрий день» скажи мені -

«Добрий день» скажу вам

Усміхнеться сонце нашій дитині.

Музичний керівник:

- У всіх гарний настрій? (Так). Чудово, коли день починається з гарного настрою. Давайте покажемо, як ми вміємо посміхатися і вітатися за допомогою музичних інструментів.

Гра «Музичне вітання» Л. Делібе «Піцикато»

(Діти беруть музичні інструменти і під музику пересуваються по залу, зустрічають товариша в кінці музичної фрази, вітаються і грають на музичному інструменті: «Привіт»).

Музичний керівник:

- Діти, а вам подобається, коли дуже-дуже тихо?

діти:

- Немає

Музичний керівник:

— Тоді візьмімо ці предмети і порушимо тишу.

1. Я живу один у своєму будинку -

У моїй хаті тільки тиша.

Лише шелестів чути. (Коробки)

2. Я живу один у своєму будинку -

У моїй хаті тільки тиша.

Чути тільки, як стукають. (горіхи)

3 Я живу один у своєму будинку -

У моїй хаті тільки тиша.

Чути тільки дзвони. (Кришталеве скло.)

4 Я живу один у своєму будинку -

У моїй хаті тільки тиша.

Тільки чути - хрюкає бурчачи. (Стакан води).

5. Я живу один у своєму будинку -

У моїй хаті тільки тиша.

Тільки чути, як пищать пищалки (Трещитка)

Музичний керівник: Молодці, ви мені допомогли. А подивіться, що нас чекає на уроці?(на комп'ютері з'являються картинки «пісня», «танець», «гра»). Сьогодні ми будемо співати, танцювати і грати.

діти:

- Ура!

У зал вбігає пані Тиша.

Пані Тиша (прикриває вуха):

- Тихше! Тихо! Що за метушня? Мені потрібна тиша! Т-с-с-с...

(Пошепки).

Я пані Тиша.

Мені подобається інша атмосфера.

Спокій і нудьга -

Для мене немає нічого кращого.

діти:

— Ми не хочемо миру. Любимо грати, співати, танцювати.

Пані Тиша (звертається до дорослих):

— Ти теж не хочеш спокою й тиші? (Відповідь дорослих). Ну, я думаю, ви будете мені вдячні.

Пані Тиша підходить до комп'ютера, на якому виводяться символи: «пісня», «танок», «гра».

Змахну чарівною паличкою

Я заберу у вас пісні, танки і дичину.

Чарівна музика

(Відкриває валізу і пересуває палицю біля екрану. Символи «падають» на валізу. Закриває валізу).

(Звучить тиха музика).

Я сховаю валізу в своєму палаці,

Ви повинні її знайти — я точно знаю!

Пані Тиша йде.

Музичний керівник:

- Що нам робити? Хто нам допоможе? Хто може знайти Палац тиші?

Звучить музика з мультфільму «Даша мандрівниця», виходить Даша.

Даша:

Привіт. Я Даша! чому ти такий тихий? (Відповідь дітей).

Музичний керівник:

- Дашо, а як ми доберемося до палацу пані Тиші.

Даша:

— Нам допоможе карта.

Грає музика на карті.

(Діти розглядають карту, визначають, куди йти).

Музичний керівник:

- Щоб потрапити на лісову галявину, потрібно пройти по танцмайданчику.

«Прогуляйся по танцполу».

Музичний керівник:

1. Ми будемо йти по доріжці, носок поставивши ноги. (Ходімо по колу.)

2. Один за одним ми йдемо і всі почнемо гальмувати. (Бічний крок з притупом).

3. Квітку на носочки одягнемо, Танок не перестанемо. (Колупалочка).

4. А тепер нам усім веселіше швидше виконувати стрибки. (Підстрибуючи і повільним кроком).

Музичний керівник:

- Подивіться, стежка скінчилася, а лісової галявини ще немає. Можемо ми продовжимо щось? (Відповідь дітей). Пропоную продовжити подорож на музичному візку.

Вправа «Покатаємося на тролейбусі».

(Вправа виконується в помірному темпі. За допомогою музичних інструментів діти відтворюють звуки лісу, воза тощо:

1. Ми їдемо на тролейбусі

В гості до лісу. (Так-так-так - ксилофон).

2. Нас вітерець зустрічає (маракаси),

З листочками грає в хованки.

3. Дятел стукає в цю мить (молотками)

Стук, стук, стук.

4. І ще веселі пташки (дзвіночки)

Вони почали свої пісні.

5. Сидить білка на гілці (арахіс),

Вона ненавидить їсти арахіс.

6. Ось струмок тече, булькоче, Хоче до річки втекти (металофон).

7. Їхали дуже довго,

Нарешті ми приїхали. ой! (Всі разом.)

Музичний керівник:

- Діти, ми прийшли з вами на лісову галявину. Подивіться, які на ньому гриби вирости. (на грибах викладаються ритми). Пані Тиша підготувала завдання. Як називаються ці схеми? (діти говорять: «Музичні ритми») Давайте візьмемо палички і похлопаємо ними.

Гра «Живі ритми»

Одна група дітей узгоджує ритм, інші плескають. Потім навпаки.

Музичний керівник

За допомогою паличок можна показати, як танцюють наші ніжки.

Плескання вірша «Ніжки, ніжки ви ходили...»

- Діти, подивіться на малюнок цього гриба, що нам з ним робити.
діти:

- Нам потрібно заспівати цю картину.

Музичний керівник:

- Спочатку виконаємо вправи:

Збирайтеся, діти, тренуйте язик,

Ми зітремо крем з губ, немов котячим язиком,

А тепер почнемо грати, забити м'яч у ворота

І кричи «Гол!»

Вкладка вліво, вкладка вправо.

Добре підтягнути язик до носа.

Табуляція ліворуч, вкладка праворуч,

А тепер опустіться.

Вправа на артикуляцію:

1. Як-як-як- - на нас вітер віє.
2. Є-є-є - Іду лісом.
3. Лю-лю-лю - Я дуже люблю друзів.
4. Ра-ра-ра- - ми діти веселі.

Дихальні вправи:

1. Розігріти долоні - вдих через ніс, видих через рот.

2. Знайшов їжачок квітку, (переводять подих...)

Бджоли - видих.

Музичний керівник:

- Діти, як ви думаєте, чи готові ми співати? Відповідь дітей (діти кажуть, що потрібно заспівати пісню)

Музичний керівник:

- Наш комп'ютер підготував для нас пісню. Дивимось і співаємо:

Звукова гімнастика «Пісні осені» проект С. М. Дерди

Музичний керівник:

- Діти, як ви думаєте, чи готові тепер наші голосочки, щоб заспівати пісеньку? Відповідь дітей.

Пісня «Осінь, осінь, осінь».

Музичний керівник:

- Діти, ми виконали всі завдання і можемо рухатися далі. Але хто нам підкаже дорогу до палацу пані Тишини... Діти, послухайте. (Звучить звуковий супровід дощичку). Діти, подивіться, яка велика Хмара, але їй дуже сумно літати одній. (Вираз обличчя у хмар сумний). А давайте разом нашу Хмаринку розвеселимо, потанцюємо і на хмарах політаємо.

Вправа-імпровізація «Хмаринки» озвучена В.Литовченко у виконанні С.М. лайно

- Подивіться, наша дівчинка веселиться. Діти, ми з вами літали, гралися і до палацу полетіли. Давайте подякуємо Хмарці за допомогу.

Перед дітьми палац леді Тиша (Розглядаючи.)

Музичний керівник:

— Ось ми, діти, перед палацом, де живе пані Тиша. (Пані Тиша виходить із палацу.)

Пані Тиша:

— Я бачу, ви дійшли до мого палацу.

Музичний керівник: Отже, ми виконали всі завдання.

Пані Тиша - Але ви не зможете виконати моє останнє завдання.
Намалюй мені картинку осені. Але без фарб і олівців нічого не зробиш.

Музичний керівник:

— А музика нам допоможе.

Хор рук «Осінь». (листя, краплі, журавлі).

Пані Тиша:

- Які талановиті діти, навіть мені сподобалося. Що ж, доведеться повернути танок, гру та пісню (пані Тиша дарує дітям «танок», «пісню» та «гру»):

Але не забувайте про мене, друзі

У тиші, з теплим чаєм, при свічках

Бережіть своє здоров'я в тиші.

до побачення

Музичний керівник:

- Діти, який у вас зараз настрій? (Відповідь). Давайте знову посмінемося один одному! Вам сподобалось наше заняття? А що вам найбільше сподобалось? (Відповіді дітей). Повірте, таких розумних, музичних і уважних дітей я ще не зустрічала! Кажу тобі «дякую»! Мені дуже приємно зустрітися з вами сьогодні, але наша зустріч добігає кінця. Мені б дуже хотілося, щоб ви подарували нашим гостям ці кумедні смайлики на пам'ять. Беріть ті смайлики, які вам подобаються. (під музику діти роздають гостям смайлики).

Під час виконання гри «Музичне вітання» музикант Л. Деліб використовував коробки від йогурту з натягнутою гумкою.

Вздовж вікна на волосіні спустилася хмаринка, на синіх прищіпках трималися хмаринки.